

שולחן ערוך אבן העזר סי' קפ"ב	שבת	יום	ליקוטי מוה"ר	ליקוטי הלכות	משנה ברורה	משיבת נפש	שולחן ערוך אבן העזר סי' קפ"ב
ו.ג.	שבת	כ"ג	ל"ט.	קסא	חזרה	שנא-שנב	ו.ג.
א.	א	כ"ד	ל"ט:	קסב	קנ:	שנא-שנב	א.
ב.ג.	ב	כ"ה	מ.	קסג	קנא.	שנא-שנב	ב.ג.
ה.	ג	כ"ו	מ:	קסד	קנא:	שנא-שנב	ה.
ו.ה.	ד	כ"ז	מא.	קסה	קנב.	שנא-שנב	ו.ה.
ז.ה.	ה	כ"ח	מא:	קסו	קנב:	תא-תב	ז.ה.
ח.ה.	ו	כ"ט	מב.	קסז	חזרה	תג-תד	ח.ה.

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

243 | פרשת וישב | כ"ג כסלו תשפ"ב

דבר המערכת

הנה זה בא, אור קדושת ימי החנוכה שנועדו להמשיך ניסים חדשים כבימים ההם גם בזמן הזה. לדאבון לב זקוקים אנו לישועה גדולה מאד בימינו אלה, מול התגברות גזירות המתיוונים האכזריים ובפרט בארץ הקודש, אשר פריצי בני עמנו הכריזו מלחמה להשכיח התורה הקדושה ולהעביר בני ישראל על דתם ועל דעת קונם בדמות גזירת הגיוס הנוראה המרחפת על ראשי עם קודש ר"ל היל"ת.

בימי חנוכה הבעל"ט הוא הזמן להמשיך את הנס ופלא לעצור בעד המשחית ולהמשיך מגן ומחסה מפני מי המבול השוטפים, וכדבריו של מהורנ"ת זי"ע: "גדולת קדושת חנוכה שממשיכין אז כל אחד ואחד בביתו קדושת נרות המנורה, שעל ידי זה מכניעין בכל שנה מלכות הרשעה שרצו להשכיח תורתו וגזרו אז כמה שמדות על ישראל, ומובא בספרי קודש מגדול נוראות קדושת חנוכה שהוא בחינת הדלקת נרות המנורה, עד שגם בימי נח יתיכן אחר המבול באה היונה 'והנה עלה זית טרף בפיה' שמרמז על שמן המנורה שהוא בחינת חנוכה שמציל מטשף מים רבים מימי המבול המתגברים בכל דור בכל פעם להחריב את העולם ח"ו ולולא נרות המנורה בחינת נר חנוכה כבר אבדה פליטת יהודה מן העולם" (ליקו"ה, ברכת השחר, ה, מח).

נתגבר בבטחון על ידי הודאה והתבוננות בחסדי ה' בעבר, ומכך נשאב חיזוק וכח לצעוק על להבא, הוא עמד לנו בעת צרה בימים ההם והוא יעמוד לנו גם עתה בעת צרתנו לתת לנו תקוה ולתת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, בפלאי פלאות.

רק נתחזק האמין כי ה' אלוקינו עמנו "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". לא ניתן לכפירת "אין לכם חלק באלוקי ישראל" לקרר חלילה את תוקף שווענתו, והיא שתהא לנו למבטח להפך עצת אויבינו ולבטל כל הגזירות הקשות מאתנו ומעל כל אחב"י בעולם כולו, ולהחיש גאולתנו ופדות נפשנו.

העורכים

נפשינו חפְתָה לַה'

תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ובעיני פוטיפר אדוניי".

תוקף קליפת יון היתה, להחליש את הדעת בתוקף הגלות שנחשוב שאין לנו חלק באלוקי ישראל' חלילה ושאינו לנו למי לפנות בעת צרה, ולעומת זאת, קדושת חנוכה הביאה את אור התורה וההודאה בעולם, להתבונן בחסדי ה' שכבר היטיב עמנו, ולהתעצם מכח זה בבטחון גמור שבוודאי לא יעזבנו גם מעתה, וכל זאת, כדי שנוכל להתעורר ולהתחזק שלא להרפות מן התפלה והצעקה בכל מצב שהוא.

וכך מלמדנו רבי נתן: "בימי חנוכה הקדושים על ידי תוקף הנסים והנפלאות והנוראות שעשה ה' יתברך עמנו בימים ההם בזמן הזה על ידי זה אנו ממשיכין הדרך הזה של תודה הודאה בעולם, דהיינו לעסוק תמיד להודות ולהלל לה' יתברך על כל הנסים והנפלאות שעשה עם אבותינו ועמנו מימות עולם עד הנה בכלליות ובפרטיות והוא דרך נפלא מאד להתקרב על ידו לה' יתברך מכל מקום שהוא. כי העולם הזה מלא צרות ויסורים ויגונות, ומעוצם הצרות והיסורים והמניעות קשה וכבד על האדם להתקרב לעבודתו יתברך, ואפילו להתפלל ולהתחנן ולפרש צערו לפני ה' יתברך גם כן קשה מאד מחמת ריבוי היסורים שאוטמים את לבו עד שאינו יכול לפתוח את פיו, ועל כן עצה גדולה לזה שבכל פעם יזכיר את עצמו את כל הטובות האמתיות והנצחיות שעשה ה' יתברך עם אבותינו ועמנו ולהרגיל את עצמו להודות ולהלל לה' יתברך על כל הטובות שעשה עמו, ועל ידי זה יהיה לבו נכון בטוח שגם עתה ה' יתברך לא יסיר חסדו וטובו מאתו, ויחזק את לבו לצעוק ולהתחנן לה' יתברך שיצילהו גם עתה מכל הצרות והיסורים, כי כשאינו מודים על העבר קשה מאד לקרותו יתברך מגדול אוטם הלב שנתאטם מרובי הצרות, על כן צריכים לילך בדרך זה מאד שבכל פעם בבואו לפרש שיחתו לפני ה' יתברך יזכיר את עצמו ריבוי הטובות והחסדים שעשה ה' יתברך עמו מעודו עד היום הזה. ועל ידי זה יתחזק לבבו לבטוח בה' שישמע תפילותו גם עתה ועל ידי זה יוכל לפרש לפניו שיחתו כראוי" (ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט).

האריז"ל גילה שהשם נח"ל הנרמז בראשי התיבות של להדליק נר חנוכה רמזו בתיבות נפשו חכתה לה'. בכוחם של הנרות הקדושים שמפרסמים את הנס ומביאים את הארת התורה וההודאה, מקבלים כח לחכות ולצפות לייחל לישועת ה' תמיד בתפילה ובצעקה על להבא (שם, ג).

בימי החנוכה הקדושים, הוא העת והזמן להתעצם במדת הבטחון שה' ברוב רחמיו וחסדיו ודאי ישמע שווענתו, ולקבל מכך התחדשות ואריכות אפיים לצעוק ולזעוק ולשווע מחדש על כל גלויות נפשנו בכלליות ובפרטיות עד שנזכה לגאולה שלימה מתוך ניסים גלויים כבימים ההם בזמן הזה.

ימי החנוכה המאירים בפתח, שוב מתגלים ונפתחים שערי ניסים ונפלאות לכל החפץ להיגאל מגלות יון שהיא אחת מארבע מלכויות של כוחות הרע המקיפים את כל אחד מישראל בכלליות ובפרטיות. כולנו זקוקים ומוכרחים ל"תוקף הנס של חנוכה שנעשה בכל שנה ושנה בכל דור ודור, שהוא להכניע מלכות יון הרשעה שמתגברת בכל פעם במניעות ועיכובים ומחשבות ורעיונים רעים וזרים ומטונפים מאד שכמעט אין תקוה לצאת מהם ח"ו" (ליקוטי הלכות, בציעת הפת ה, ג).

נס מופלא זה הינו הכח האלוקי שניתן לנו ע"י חכמינו הקדושים איך להתקיים בתוך תוקף הגלות המר הכללי והפרטי, נס חנוכה היה 'בימים ההם' בסוף ימי ה'בית שני' שכל כולו היה כבר כעין הכנה לימי הגלות (ראה ליקו"ה כלאי בהמה ד, ט), וכך גם ב'זמן הזה', בימינו אלה, אשר "הארת הנס הזה נמשך עלינו בכל שנה ושנה שעל ידי זה אנו מתקיימים בגלות הארון הזה" (ליקוטי הלכות, מתנה ה, ג), וכל ענייניו לתת בידינו את הכלים הראויים איך להתקיים בימי הגלות.

אחד מעיקרי העיקרים בתפקידו של בר ישראל בעת צרה הוא ה'בטחון', שהוא מעיקרי ויסודי האמונה. שנוצטוונו לחזק ולאמץ לבנו ש"הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" המשגיח בפרטיות עלינו גם בעת תוקף החושך וההסתרה. ה'בטחון' הינו בהירות אמונת ההשגחה שהיא עיקר ויסוד כל התורה, וכלשון קדשו של רבינו יונה: "ודע, כי הבטחון, האמונה הברורה והתחזק הלב בישועת ה' יתברך והימנע עליו באמת" (משלי, ג, כו).

אולם רבי נתן מלמדנו שהבטחון הזה אינו רק מנוחת הנפש והשמחה והשלווה מכח הישועה המובטחת, אלא גם כח וחיות ותקוה לקיים את מצות התורה בעת צרה "לצעוק לפניו בתפילה" (כלשון הרמב"ם בהשגותיו על סו"ה). לפעמים מרוב מצוקה נסתם הלב עד שהאדם אינו מסוגל לפתוח את פיו בתפילה וצעקה, העדר התקוה והבטחון גורמים לו לחשוב שאין טעם וסיבה להתגבר בתפילה, מאחר שהכל בין כך אבוד ח"ו. וצרה זו של העדר התפילה כמובן עולה על הכל. ועל כך אנו חייבים לפעול לעורר את הבטחון והתקוה לישועת ה', כדי שיהא בנו כח והתעוררות ורצון להתפלל ולזעוק לה' שיושיענו.

מי שרוצה לבדוק האם הוא אכן מתגבר לבטוח יותר, צריך הוא שיתבונן האם הוא מקבל יותר כח להתפלל ולזעוק. מי שידיו רפות מלעמוד בתחינה וזעקה אחר ריבוי הצרות ומשך הזמן שהוא שרוי בצרה, הרי זה סימן שעליו להתחדש ולהתחזק בבטחון של ה' הבוטח צועק ומתחנן עליו בגבול, כך אנו לומדים בפרשתנו על יוסף הצדיק שהיה אסור בבית האסורים וגם שם לא הרפה מבטחונו החזק, ובתוקף בטחונו התעצם שלא לחדול לרגע מן התפילה והצעקה, וכמו שאמרנו חז"ל (תנחומא וישב פ"ח): "שלא היה שמו של הקב"ה זז מפיו, היה נכנס לשמשו והוא היה מלחש ואומר: ריבון העולם, אתה הוא בטחוני אתה הוא פטרוני,

פניני אור

אמרות שהורו מרביה"ק ותלמידיו

מהורנ"ת, בהמשך כל כך לשמחה, לא היה נזהג לזמר בליל שבת את הנגון הנקרא "דער פרויער ניגון", המושר בפי א"ש על זמר "מעין עולם הבא", בהטעימו, שמחמת קדשת ומעלת שמחת שבת, אינו חפץ לזמר נגוני התעוררות, אלא רק נגוני שמחה וחדנה. אולם בסעודה שלישית, היא עת רענן ורעיון ודבקות והתעוררות, אז היה מזמרו. (שיח שרפי קודש)

הצדיק שמקרב את 'בני השפחות'!

יוסף בן שכע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן, והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו.

ופירש רש"י: "והוא נער - שהיה עושה מעשה נערות ... את בני בלהה - כלומר ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותו והוא מקרבן".

דבר זה מרמז על הצדיק הגדול, אשר בעוד ששאר הצדיקים אין להם את הכח לקרב ולהעלות את הפחותים שבישראל, ולפעמים אף מרחקים ומבזים אותם, הרי שיש צדיק מובחר ומופלג, שיש לו את התפקיד והכח לדרת ולהתחבר גם עם הנשמות הירודות והחלושות, כדי להעלותם ולקרבם.

"וזוהו" והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה' שהם בני השפחות, הם בחינת משפחות הירודות שבישראל שהיה מוריד את עצמו אליהם ביותר כדי לקרבם. ועל שם זה נקראים הרחוקים 'בני בלהה ובני זלפה', זה רמז שנאחז בהם ביותר הבעל דבר וחילולתו שזהו בחינת 'בני בלהה', בחינת 'בלהות אֶתְנָךְ' (יחזקאל כו, כא) ופירש רש"י שם 'שדים', היינו חילולת היצר הרע, שהם שדים וקליפות, שהם מבבלים ומבבלים ומרשיעים את האדם. וזה בחינת 'בני זלפה', בחינת 'זלעפה אחזתני מרשיעים', כי חילולת היצר הרע הם בחינת בלהות וזלעפות וכל הנמשכים אחריהם נקראים בני בלהה ובני זלפה. והצדיק הגדול, בחינת יוסף, עוסק עמהם ומוריד את עצמו אליהם כדי לקרבם להשם יתברך.

וזוהו 'והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה', ופירש רש"י 'שהיה עושה מעשה נערות', כי הצדיק האמת בעוצם חכמתו מוריד את עצמו אליהם כל כך עד שנדמה כאילו עושה מעשה נערות, כל מדבר עמהם שיחת חולין ואוכל ושותה עמהם ופעמים מטייל ומשחק עמהם, וכל כוונתו כדי לקרבם על ידי זה להשם יתברך, וכמוכן בדבריו ז"ל בכמה מקומות כמה וכמה הצדיק מוריד את עצמו אל העולם, שכל זה נחשב אצלו מעשה נערות. אבל כוונתו רצויה להשם יתברך לבד שבביל לקרב הרחוקים מאד להשם יתברך, שאי אפשר לקרבם כי אם על ידי זה" (ליקוטי הלכות, השקמת הבוקר ד, 12).

וזוהו גודל עוצם כוחו של רבינו, אשר עוסק בזה - להעלות ולקרב את כל הנשמות שבישראל, אף הפחותים והרחוקים ביותר.

וכפי "הנראה לכל מעיין בספריו הקדושים עמקות עצותיו בעבודת השם, אשר אין דבר עצה קדושה שלא ימצא האדם בספריו הקדושים. הפליא עצה הגדיל תושיה ביותר, לחזק ולאמץ כל הנפשות החלושות והעייפות אפילו המונחות למטה בעשר כתרין דמסאבותא, שירדו בעוונותיהם עד השאלו תחתיות ומתחתיות, לכולם יעורר ויקיץ ויחיה ... ורמז לנו מדבריו הקדושים אשר כל עניינו שבא לזה העולם הוא רק שבביל לתקן כל הנפשות הנפולות ... וגם כל התגברות ההעלמה שנעלם אורו הקדוש מהעולם, עד שיש רבים שלא זכו להנות מאורו הקדוש - הוא רק שבביל זה!" (משיבת נפש, הקדמה).

שאלה:

לאחרונה יש לי איזה ענין (קדוש טוב, שאיני יכול לפרטו כאן) שאני רוצה להוציאו מהכח אל הפועל, ונערמים על זה קשיים רבים מאד.

אני מחזק את עצמי להמשיך בזה, ואיני מתייאש כלל, אך אעפ"כ לבי מלא תמיהה: מדוע צריך הדבר להיות כך? הרי רצון ה' שנעשה דברים שבקדושה, ומדוע כל דבר שבקדושה בא עם קשיים כאלה?

אשמח אם תוכלו לענות לי על זה בקצרה.

תשובה:

כשהאדם בא להוציא דבר קדוש מן הכח אל הפועל, מעמידים בפניו 'מחיצות'. מניעות וקשיים, החוצצים ומונעים בעדו. ואלו המניעות הם בחינת מחיצות, כי המניעה היא כמו מחיצה שחוצצת ומפסקת בפני האדם, ואין מנחת אותו לעשות הדבר שבקדושה שרוצה לעשות" (ליקוטי הלכות, נזקי שכנים ג, ח).

בתורה ס"ו בליקוטי מוהר"ן מלמדנו רבינו, שהמעבר בין ה"כח" וה"פועל", חייב להיות תמיד דרך אותם המחיצות והמניעות. כשסוד הדבר רמוז בתמונת אות האל"ף. שהרי כך היא תמונתו של אל"ף: 'למעלה, 'למטה, 'באמצע. כשאנו חושבים על דבר טוב, נמצא הדבר ב"כח", ב'ל העליונה. וכדי להעביר אותו ל"פועל", ל' התחתונה, חייבים לעבור את ה' באמצע, את המחיצה, את הקשיים והמניעות.

הסיבה לכך היא, אומר רבינו הקדוש:

כדי להוציא דבר קדוש מכח אל הפועל חייבים חשק, והמניעות הם אלו שמגבירות את החשק. "כמו למשל כשמראין לקטן דבר הנחמד לו, ותיכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאד אחר האדם, ומבקש וחושק מאד לאותו הדבר, נמצא שעיקר החשק נעשה על ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר" (ליקוטי מוהר"ן, 10).

וככל שהדבר הנחשק גדול יותר, כך צריך החשק להיות גדול יותר, ולכן גם המניעות הם בהתאם... "ועל כן ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדושה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד, ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד. ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים, שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גודל מעלת הנחשק" (סם).

סיבת ומעלת המניעות

אך עתה, שים לב:

המניעות / המחיצות, אינם רק אמצעי מוכרח להגברת החשק, אלא הם בעצמם מהווים כלים לאור המיוחל. המחיצות החוצצות, הפכות להיות מחיצות וקירות בהם בונים את ההיכל הקדוש אשר בו ישכון האור!

בתחילה, ה"מחיצות" גורמות רק "חציצה" ומניעה. אך כשמתגברים ומדלגים עליהם, הרי הם הפכות להיות "מחיצות" של בנין, ורק על ידם נבנים ההיכלות להכיל בהם את האור הגדול. כל הקשיים והמניעות, הספיקות והלבטים, הופכים לכלים קדושים אשר בתוכם מתקבל האור.

וכך אמר רבינו הקדוש:

"זה אני מאמין וגם אני יודע הרבה בענין זה, שכל התנועות וכל המחשבות וכל מיני העבודות שעושין שבביל איזה עובדה שבקדושה, אין שום תנועה ואין שום מחשבה נאבדת כלל. וכשזוכין לשבר כל המניעות ולגמור העובדה שבקדושה, אזי נעשין מכל התנועות והמחשבות והבלבולים שהיו לו בענין זה... דברים עליונים למעלה בקדושה, והכל נרשם למעלה לטובה, כל תנועה ותנועה שהיה לו מקודם. אשרי כשזוכין לקפוץ על כל המניעות וזוכין לגמור ולעשות איזה עובדה טובה" (שיחת הר"ן, יא).

וככל שהמניעות גדולות וקשות יותר, כך המחיצות של ההיכלות הקדושות גדולות יותר! ככל שהמחיצות החוצצות רבות, כך גם נבנים מחיצות רבות יותר. לא לחינם אמרו חז"ל על מדרגתם של הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד ב"מחיצתם" (בבא בתרא י"ג ע"ב), כי אכן, כגודל הקשיים והמחיצות, כך גם גדולה מחיצתם בעולם הבא.

כמו כן, אמרו חז"ל על "מחיצתם" של צדיקים שתהיה לפנים ממלאכי השרת (ירושלמי שבת דף ט"ז ע"ב). שהרי רק הם - ולא המלאכים - עמדו בפני 'מחיצות' ומניעות קשות, והתגברו עליהם...

"ואמר רבינו זכרוננו לברכה, שכל מי שיש לו יגיעות וטרחות יותר בתחילת ההתקרבות להשם יתברך, דהיינו שיש לו מניעות רבות וגדולות, כגון מאביו ואשתו וחונתו או משאר בני אדם שמונעים ומעכבים אותו מאד, ומניעות מחמת ממון, ושאר מניעות ועיכובים ובלבולים, שמשתטחים לפניו ומונעים אותו מאד, והוא צריך להתייגע ולטרוח מאד לשברם - כל אלו היגיעות והטרחות שיש לו בתחילת ההתקרבות, הם טובה גדולה להאדם, כי על ידי זה זוכה אחר כך לקבל הרבה קדושה וטרה, כי על ידי היגיעות שבתחילה נעשה הכלי, וכל מה שיש לו יותר יגיעות וטרחות וכו' יש לו כלי גדול ביותר לקבל אחר כך בתוכו שפע קדושה וטהרה להתקרב להשם יתברך" (ליקוטי מוהר"ן, קפה).

פנינים מאירים והדושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמעט שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

לקט ספרי"ם

ספרי חסידות

ההכנה על פי הסתכלות בנר חנוכה לראותם בלבד, לתקן כל אחד מה שפגם מעודו בראיית עין.

עבודת ישראל דרוש לחנוכה דף ג עמוד א לט-37

כימי שלמה היו עובדים בבחינת אי"ן שהוא למעלה מאהבה

תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים (שבת כא, ב), פירוש עליה כמאמרם ז"ל (סוכה מה, ב) ראיית בני עליה והם מועטים, כי הצדיקים הגדולים נקראים בני עליה צירוף ע"ל י"ה, פירוש שהם מתקדשים ומטהרים את עצמם עד

הסתכלות בנר חנוכה הוא תיקון על פנם ראיית העין

ההכנה בחנוכה - על הימים הבאים אחריהם: טבת ושבת, שהם ימי שובב"ם, כי תמיד צריך האדם להכין קדושה מימים טובים על ימים הנמוכים וכמו שביארתי בפסוק (קהלת ז, יד) ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה. וכמו שקבלנו מרבינו מורינו אלימלך זצ"ל בספרו הקדוש (פרשת אמור ד"ה או אימור אמור ואמרת) אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, שמימי מוחין דגדלות צריך להיות הכנה על יומין דמוחין דקטנות. והחדשים הנ"ל הם סוד עיינין דרחל כנודע, לכן נעשה

שמשיגים בחינת אי"ן ועולים בקוצו של י' משם הו"ה והוא ע"ל י"ה. לכן הם מועטים שלא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול. והבחינה הזאת היתה בימי שלמה המלך ע"ה דקיימא סיהרא בשלימותא (עיין זוהר הקדוש חלא ארכ, ג) וכן כנסת ישראל מתיחדת עם דודה בשלימות, וזה שאמר (מלכים א' ג, כא) אין כסף נחשב בימי שלמה לאמומה, כי כסף הוא בחינת אהבה וכשנתעלו בימי שלמה והיו עובדים בבחינת אי"ן והתפשטות הגשמיות והיו מבוטלים מלעבוד בבחינת מדות אפילו מאהבה.

עבודת ישראל דרוש לחנוכה דף ג עמוד א לט-38

שבת לאחר קבלת שבת ויו"ט

שבות בבין השמשות

למדנו השבוע בסימן תקס"ז (ס"א) דמותר להניח עירוב תבשילין בבין השמשות, דעירוב תבשילין הוא דרבנן ולא אסרו חז"ל שבות דרבנן במקום מצוה. וכן נפסק בסימן שמ"ב שבבין השמשות מותר לעשות איסורי דרבנן שאין בהם עיקר מן התורה בשעת הדחק או במקום מצוה (ד"ן זה מובא גם בסימן רס"א וסימן ש"ז סעיף כב).

הפרשת חלה ורחיצה בחמין

מטעם זה, אשה ששכחה להפריש חלה בארץ ישראל בערב שבת ובערב יום טוב וזכרה בבין השמשות, מותרת להפריש חלה. ודעת המשנה ברורה (ביה"ל סי' שמב ד"ה וכן ובעשה"צ שם סק"ה) שאפילו אם יש לה בבית חלות אחרות אך חלות אלו הם יותר משובחים וטריים והוא יותר עונג שבת, מותר. ואילו לדעת השולחן ערוך הרב (סי' רס"א ק"א סק"א) אין היתר, רק אם הוא דוחק קצת לאכול חלות אחרות.

כמו כן, מי שלא הספיק להתרחץ בחמין בערב שבת, מותר לו להתרחץ כל גופו בחמין בבין השמשות, רק שיהיה זהיר שלא לעבור על שום מלאכה דאורייתא (ע"מ משב"ב סי' רס"א סק"ח).

לאחר הדלקת נרות שבת

לכאורה היתר זה הוא רק למי שלא קיבל עליו תוספת שבת מבעוד יום, שאצלו בין השמשות הוא מצב של ספק שבת ספק חול. אבל אשה שמקבלת שבת בהדלקת הנרות ואז חל עליה קדושת היום מודאי ולא מספק, אינה יכולה להפריש חלה לאחר הדלקת הנרות. וכן מי שמתפלל בבית המדרש קבוע וכיון הגיעו הציבור למזמור שיר ליום השבת, כבר שנגרר אחר הציבור וחל עליו קדושת שבת אסור לו אז להתרחץ בחמין ולהניח עירוב תבשילין.

וכן נפסק בשולחן ערוך סימן רס"א (ט"ד) "אחר עניית ברכו אף על פי שעדיין יום הוא אין מערבין ואין טומנין, ולדין הוא אמירת מזמור שיר ליום השבת כעניית ברכו לדידהו". ובמשנה ברורה (סק"ל) כתב שבמקומותינו היו קבלת שבת בשעת אמירת 'בואי כלה' בבואי בשלום.

והנה במשנה ברורה שם (ובביה"ל ד"ה אין) הביא יחיד הרבה אחרונים המחליקים בין קבלת שבת לקבלת ציבור, שיחיד שקיבל עליו תוספת שבת מותר עדיין לעשות שבותות דרבנן, וציבור שקיבלו עליהם קדושת היום אסורים בשבותים. ולפי זה היה מקום לומר דאשה לאחר הדלקת נרות אינה רק מקבלת יחיד ומותרת עדיין להפריש חלה עד צאת הכוכבים. אמנם בהלכות יום טוב (סי' תקכ"ב ביה"ל ד"ה ספק) כתב המשנה ברורה דהדלקת נרות נחשב כקבלה של ציבור מאחר שכן המנהג שהנשים מקבלות עליהם שבת בהדלקתם, ואם כן אין לאשה להפריש חלה לאחר הדלקת הנרות (וכ"ה לשיטתו בביה"ל סי' שמב ד"ה מותר).

אכן בשולחן ערוך הרב (סי' רס"א ק"א סק"א) כתב לחלק, שיש שני אופנים של קבלת שבת: קבלת 'תוספת שבת', וקבלת 'עיצומו של יום'. המקבל על עצמו תוספת שבת בלבד, מותר

עדיין בשבותים דרבנן, ואינו חמור יותר מבין השמשות. אבל המקבל על עצמו עיצומו של יום בתפלת מעריב או עניית ברכו, נאסר בשבותים דרבנן (אפילו אם מתפלל ביחידות). ולפי זה, אשה שמקבלת שבת בהדלקתה מבעוד יום מותרת בהפרשת חלה עד צאת הכוכבים (ע"י תה"ד שם סק"א), אלא שצריכה לשים לב שאם בבית המדרש שבעלה מתפלל הגיעו הציבור 'בואי כלה בואי כלה' נאסרה גם היא בשבותים, לפי מה שכתב הפרי מגדים (סי' רס"ג משב"ז סק"א) שכל בני הבית נגזרים אחר בעל הבית.

חידוש השואל ומשיב דהוי קבלה בטעות

הגאון בעל שואל ומשיב (תניניא ח"ב סי' כג) כתב לחידוש דאשה ששכחה להפריש חלה וזכרה לאחר הדלקת הנרות, מותרת להפריש, דהוי כמי קיבלה שבת בטעות, שאם היתה זוכרת שלא לקחה חלה בודאי לא היתה מקבלת שבת עד שתפריש חלה, שזהו אחת משלשה מצות שהנשים נזהרות בהן ובפרט בערב שבת.

שכחו לקיים מצות שופר מילה ומגילה

וחידושו של השואל ומשיב בנוי על דברי הט"ז (סי' תר"ט סק"ב) שכתב על מעשה שהיה בעיר אחת בראש השנה שחל להיות בערב שבת, שבאו שוודים וגזלו את השופר, ושלחו שליח לעיר אחרת שיביא להם שופר חדש, ונתעכב השליח עד סוף היום ובא עם השופר לאחר שכבר התפללו הציבור מעריב של שבת, אבל זה היה עדיין לפני השקיעה. ופסק הט"ז שמוותר לתקוע בשופר אף שכבר התפללו של שבת, וזה דאי שכל אדם ניהא לקיים מצות הקב"ה, ואילו היו יודעים שיכולים אחר כך לקיים מצוה של חובת היום לא היו מקבל עליהם קדושת שבת.

כעין זה פסק המטה אפרים (סי' תרא באלף המגן סי' ק"ד) לענין ברית מילה, שאם אירע שלא היה אפשר למול את התינוק עד סוף יום ו', ורק לאחר שהתפללו תפילת שבת התאפשר הדבר ועדיין הוא יום, חייבים למולו בברכה. וכן כתב הפרי מגדים (מש"ז סי' תרצב) שאם חל פורים בערב שבת ואירע אונס שלא קראו המגילה מבעוד יום, יש לקרות המגילה אפילו לאחר שקיבלו שבת ואפילו בבין השמשות.

שכח להדליק נר חנוכה וזכר אחר מעריב

יש להסתפק אם מי שטעה והתפלל בשבת חנוכה תפילות שבת בפלג המנחה, ולאחר התפילה נזכר שלא הדליק עדיין נר חנוכה, האם גם בזה שייך לומר דהוי קבלה בטעות, שאילו היה יודע שצריך עדיין לקיים חובת היום לא היה מקבל עליו קדושת היום.

ונראה שיש חילוק גדול ביניהם, דהפוסקים הנ"ל לא דיברו רק בציבור המתפללים ביחד וטעו במצוה שהדרך לקיימו בציבור, כמו שופר מילה ומגילה, דעל זה שייך לומר שאם היו הציבור מודעים שהם יכולים לקיים

נרות חנוכה שאינן דולקות חצי שעה ממש

בו, מה שאין כן נר דתמיד שמו עליו שייך בו חינוך גם אם הוא דולק בפחות מחצי שעה, דפירטי המצוה אינו מעכב. גם האשל אברהם מבוטשאטש (ססי' תרעה) כתב: "אין קפידא אם אין הנרות של קטנים שהגיעו לחינוך דולקים חצי שעה, כיון שהתינוק אין בו הבחנה ויכול לחשוב על פחות מחצי שעה שהוא חצי שעה". ע"כ. ור"ל דכיון שאינם יכולים להבחין בשיעור חצי שעה מדוייק, הרי זה כאילו לא הגיע לחינוך לענין חצי שעה, ואמנם לפי זה ילדים שיכולים להבחין בשיעור חצי שעה יש לחנכם בנרות שדולקות חצי שעה.

אלא דבאמת משמע שאין הנרות צריכים להיות דולקות חצי שעה מדוייק, דבגמרא לא הוזכר שיעור חצי שעה, וחז"ל לא קבעו השיעור על פי שעות רק על פי 'שתכלה רגל זמן השוק', וכתב הרמב"ם (פ"ד ה"ה) דשיעור חצי שעה זה הוא 'כמו חצי שעה או יתר', והיינו דכלות הרגל מן השוק אינו מדוייק, פעמים מאחרים ופעמים מקדימים. וכעין זה כתב הרמב"ם (פ"ט הכ"ח מהל' מא"ס) דשיעור המתנת ו' שעות מבשר לחלב הוא 'כמו שש שעות' דגם שם לא הוזכר בגמרא שש שעות רק מסעודה לסעודה. ולפי זה נראה דהעיקר שיהא דלוק סביב חצי שעה, ואם זה פחות כמה דקות לא איכפת לו. וכן כתב בחידושי מהרצ"א (שבת כא) דשיעור חצי שעה אינו מדוייק.

מצוי בשוק נרות חנוכה דקים וקטנים לילדים, שדולקים קצת פחות מחצי שעה, ויש להסתפק האם מקיימים בזה מצות מהדרין מן המהדרין, והאם אפשר לברך על נרות חנוכה כאלו.

בעיקר הדין נחלקו הראשונים האם קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק נר לעצמו מדין מהדרין מן המהדרין. יש ראשונים שכתבו שאין דין מהדרין רק בני ביתו הגדולים (מאירי ושלטי הגבורים מובא בביה"ל סי' תרעה ס"ג ד"ה ולדידן), והרמ"א (שם) פסק דגם קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק נר לעצמו. ובמשנה ברורה (שם סק"ד) הכריע שקטן אינו צריך להדליק כמות נרות לפי מספר הלילות, ודי לקטן שידליק נר אחד בכל לילה.

והנה במשנה ברורה בהלכות ארבעת המינים (סי' תרנ"ח סק"ח) מביא מחלוקת אם קטן יוצא ד' מינים ביום טוב ראשון בשאול, ומביא שיטות דיוצא בשאול דמצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פירטי המצוה, ואם כן גם בנר חנוכה יש לומר שאין שיעור חצי שעה מעכב. מאידך, בהלכות ציצית (סי' י"ז סק"ט) כתב המשנה ברורה שקטן אינו יכול לברך על ציצית שאין בו שיעור, ואם כן הוא הדין שאינו יכול לברך על נרות הדולקות פחות מחצי שעה.

אמנם, יש לומר דציצית שאין בו שיעור אין זה חפצא של ציצית כלל ולא שייך לחנך

המצוה לא היו מקבלים עליהם קדושת שבת. אבל נר חנוכה שהיא מצוה שכל אחד מקיים לבד, אין תפלת הציבור נחשב כטעות כלפי זה ששכח להדליק נר חנוכה, ואפילו אם זה שטעה התפלל תפלת שבת ביחידות, כיון שאינו מחוייב להדליק בעצמו ויכול לקיים המצוה על ידי אחר אין זה נחשב כקבלה בטעות.

וכן כתב הט"ז בפירוש בהלכות חנוכה (סי' תרע"ט) שהאשה המדלקת נר שבת מקבלת שבת בהדלקתה, ואם שכחו להדליק נר של חנוכה קודם הדלקת הנרות, אסורה להדליק נר חנוכה רק יש ליתן לאחד מבני ביתה להדליק (עיי"ש ובמשב"ב שם סק"א).

הפרשת חלה לאחר תפילת מעריב

עוד נראה דתפילת מעריב אינו נחשב כקבלה בטעות לגבי הפרשת חלה, ורק תקיעת שופר ומילה ומגילה שהם מצוות המוטלות על האדם שייך לומר שאם היו יודעים שיכולים לקיים המצוה לא היו מתפללים עדיין. אבל הפרשת חלה שאינו חוב המוטל על האדם והיא רק הכשר מצוה שהנשים נזהרות בה, אם בעלה התפלל כבר מעריב לא שייך לומר דתפילת מעריב של בעלה הוי קבלה בטעות, ועל כרחך היא נגזרת אחריו וחל עליה קדושת שבת.

קבלת יום טוב בשעת הדלקה

כל הנ"ל הוא רק לגבי הדלקת נרות של שבת,

אבל בהדלקת נרות של יום טוב מסתפק המשנה ברורה (סי' תקכ"ד סק"ב) אם אלו שרגילות להדליק נר של יום טוב מבעוד יום נחשב הדלקתם כקבלת קדושת יום טוב או לא. ולמעשה מצד שאפילו אם נאמר שמקבלות קדושת היום אין זה רק קבלת יחיד ולא קבלת ציבור, ומותרת עדיין בשבותים דרבנן, ולכן מותרת להפריש חלה ולערב עירובי תבשילין גם לאחר הדלקת הנרות.

והגאון מהרש"ק בספרו ובחרת בחיים (סי' פ) העלה שגם הנשים שמדליקות ביום טוב מבעוד יום אינם נאסרים במלאכה כלל, דרק בשבת שיש איסור להדליק נר שייך לומר שעל ידי ההדלקה מקבלת על עצמה איסור מלאכה, שכאילו היא אומרת שזהו המלאכה האחרונה קודם כניסת היום. אבל ביום טוב שמוותר להדליק לא נחשב ההדלקה כקבלה לשום דבר. וכן נראה לפי מה שכתב השואל ומשיב (שם) דהטעם שהנשים מקבלות שבת בהדלקתם היא כדי שיהא ניכר שמדלקת בשביל שבת, וזה שייך בשבת שעל ידי שמדלקת נרות ופורשת ממלאכה מוכיח שמכאן ואילך כבר שבת אצלה, אבל ביום טוב אין בהדלקת נרות שום הוכחה לביטול מלאכה.

אכן הכף החיים (סי' תכ"ד סק"ב ק"ב) כתב דלפי מנהגינו שהנשים מברכות שבת חיינו בשעת הדלקת הנרות, אם הדליקה מבעוד יום וברכה זמן לא תוכל עוד לעשות מלאכה האסורה ביום טוב, דכיון שברכה זמן על יום טוב הרי קיבלה עליה קדושת יום טוב.

רבי נפתלי מנעמירוב (י)

בשבוע שעבר סיפרנו על חלקו וסיועו של רבי נפתלי בהדפסת ספרי רבינו, השבוע נמשיך ונספר בענין זה.

"חזור והשתטחו המניעות נגדנו בלי שיעור"

גם בספר ימי מוהרנ"ת נזכר רבי נפתלי בהדפסת ספרי רבינו, וז"ל: "והנה אחר כך הייתי עומד ומצפה בכל יום שיבא לי ידיעה ממאהלוב, שכבר קנו נייר שם, כדי שאסע לשם לעסוק בהדפסה, כי אחר השריפה חזרו והשתטחו המניעות נגדנו בלי שיעור, עד שהיה רחוק בעיני ר' נפתלי שאעסוק בזה עתה אחר שתפזרנו כל כך, והרבה ממון מההדפסה היה שקוע ביד אחרים" (ימי מוהרנ"ת ח"א אות פ')

"ועליך, אחי נפשי ולבכי, המצוה הזאת"

בשנת תקפ"ז, כשעסק מוהרנ"ת להדפיס ספרי רבינו ז"ל, וגם עסק בהדפסת ספרו ליקוטי תפילות, הרי הוא מספר במכתבו לרבי נפתלי איך שמתקדם במלאכת הדפוס, ומבקש ממנו שילך על ציון רבינו ז"ל ולספר לרבינו ז"ל כל מה שעבר עליהם בענין הדפסה (כי ר' נפתלי כבר היה דר אז בעיר אומאן), וז"ל:

"והנה עתה טוב להודות לה' בפרטיות, על החסד שעשה עמנו. כי תהילה לא-ל היה השם יתברך בעזרנו, וסיבב בנפלאותיו וחזיק אותנו לחזור להתחיל לעסוק לגמור הדפסת התפילות וכו'. ועל זה באתי במכתב הזה להודיעך לך, ולכל אנ"ש, כל זה. ועליך, אחי נפשי ולבכי, המצוה הזאת, ועל כל אנ"ש הנלוים אליך, שתלכו על ציון הקדוש והנורא, ותספרו בפנים לרבינו ז"ל כל זה כאשר בלבבכם, ותבקשו ותתחננו להשם יתברך שיחמול על עניונתו ושפלותנו, ויהיה בעזרנו לגמור עסקינו מהרה, כי אין לנו על מי להישען כי אם על אבינו שבשמים, בכח וזכות אדומ"ר אור האורות זצוק"ל, וה' הטוב יעשה. גם תדעו שגם בעתים הללו, נגמרו תהילה לא-ל כמה תפילות נפלאות ונוראות המחיינן נפשות מאד, וכל המסתכלים בהם באמת נכספה וגם כלתה נפשם שיצאו לאור מהרה, וה' יגמור בעדינו, כי הוא יתברך גמר ויגמור הכל לטובה מהרה, אמן כן יהי רצון" (ע"ל"ת מכתב כ).

בעסק בנין הקלוזי באומאן

גם בעת התחלת בניית הקלוזי לאנ"ש בעיר אומאן בשנת תקצ"ב מוזכר ר' נפתלי, כמובא בעלים לתרופה, וז"ל: "א' וירא תקצ"ב. עתה אבשרך שביום ו' עש"ק קיבלתי אגרת מידידנו ר' נפתלי נ"י שת"ל כבר נמדד הפלאץ באומאן, ברוך השם אשר עזרנו עד כה" (מכתב ס"א).

נכבדות ידבר

עוד היה ר' נפתלי עוסק לטובת זרע רבינו ז"ל, ובעת שאנ"ש דיברו נכבדות לשדך הרבנית מרת אדל ע"ה בת רבינו ז"ל בזיווג שני, עם רבי יצחק אייזיק חתנו השני של רבינו ז"ל, עסק אז בזה גם ר' נפתלי, ונסע במיוחד מאומאן לעיר ברסלב להציע הדבר להצדיקת מרת אדל, כמבואר הדבר בעלים לתרופה (סי' ס"ד) וז"ל: "והנה ההכרח להודיעך שמועה לא טובה כי בת רבינו הק' ז"ל הצדקת מרת שרה ז"ל מקרומינטשא שבקה לן חיים וכו', והנה ביום אתמול בא לכאן ר' אפרים בר' נפתלי וחמותו משם, וגם ידידנו ר' נפתלי נ"י בעצמו, ורוצים שהצדקת מרת אדל תחל' תכנס אל אוהל אחותה שרה ז"ל לאורך ימים ושנים לגדל בני אחותה", ע"כ.

השתתפות כשמהת רבינו

גם בבוא עת החתונה, הטריח עצמו ר' נפתלי ונסע להשתתף על שמחת החתונה, כמסופר בימי מוהרנ"ת וז"ל: "בשנת תקצ"ב נפטרה בת רבינו ז"ל, הצדקת מרת שרה ז"ל מקרימינטשוק, ונשאר ר' אייזיק בעלה את אחותה הצדקת מרת אדיל תחל' תיכף סמוך למיתת שרה אשתו הנ"ל, ונסענו אני ור' נפתלי נ"י יחד לקרימינטשוק, והיינו שם על החתונה" (ימי מוהרנ"ת ח"א אות ק').

נערך ע"י הר"ח רבי נחמן שווארצין שליט"א בעמ"מ "אוצרות עלים לתרופה".

אחד היה אברהם

אוסף שיחות וסיפורים ממכתבי הגרי"מ שליט"א ככתבם וכלשונם - לרגל יום ההילולא של הגה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן מטולטשין ז"ע החל בער"ח טבת

(מכתב כב)

מעלת קבלת בזיונות באהבה היו הולכים למקוה בטרם הבזיון. והגם שזה כבר מדרגה גדולה, אבל אם כבר עובר על האדם כאלו בדרך אקראי - בודאי צריך שיקבלם באהבה ויעשה מזה תיקונים לתיקון גר"ן שלו.

(מכתב כב)

רבי אלי' חיים רוזין שליט"א אמר לי פעם, כי בעת שר' אברהם ב"ר נחמן בעל ביאור הליקוטים ה' אומר תורה הרגישו כל העומדים סביבו ממש איך שהתורה הזו שאמר היא ממש פירוש על הרבה ענינים בתורה הק', ופתרון לשאלות החיים.

(מכתב קז)

שמעתי ג"כ שר' אברהם ב"ר נ"י ע"ע בעל ביאור הליקוטים שידע נסתר מהגאולה, מקשר לידת רבינו בניסן והסתלקותו בתשרי כשייכות לתרין המשיחין כנ"ל. ואכן זה אמרתי כמה פעמים, שמכיון שרבינו הק' נולד באחד בניסן יום שנטל עשר עטרות כמובא (שבת פז ע"ב) ובניסן עתידים להגאל (ר"ה י"א) אין זה דבר ריק, וכן שה' עסקו ראש השנה, ונסתלק בח"י תשרי, שמוזב בספר בני יששכר שניסן שייך לשבט יהודה ותשרי לאפרים.

(מכתב מג)

וכן מהשיחות לרבי חיים וויטאל מבואר שהאר"י ז"ל יבוא עוד הפעם לעולם וישלים את עניניו. והנה מספר השנים ל"ח שחי האר"י ז"ל הוא כמנין השנים שחי רביה"ק. ומובא מרבי אברהם ב"ר נ"י (כוכבי אור שיחות וסיפורים אות לו) שרבינו היה כלול יותר במשיח בן יוסף, וכן רבינו האר"י הק' רמז על עצמו שהוא משיח בן יוסף. ומובא מר' אברהם הנ"ל, שהצדיקים שהם בבחי' משיח בן יוסף אין להם חיים בעולם הזה כידוע. ועל פי זה חיי האר"י הק' ורביה"ק היו לפי בחינותיהם (ושני החיים היו לערך ל"ח שנה).

הרחמן הוא ישלח לנו בקרוב התרין מושיעים בהר ציון משיח בן דוד ומשיח בן יוסף והיתה לה' המלוכה.

(מכתב קסט)

(מכתב קז)

ר' לוי יצחק בענדער סיפר לי, שר' אברהם ב"ר נחמן אמר לו, שכבר עבד את השי"ת בהליכה עם כל התורות של הליקוטי מוהר"ן, ועם התורה ס"ו (ע"פ 'ויהי נא פי שנים ברוחך אלי' - תורה יסודית בענין כח השפעת הצדיקים אחר הסתלקותם ועוד דברים יסודיים) הלך מחצית השנה, ז"ע וע"כ".

(מכתב קז)

ובביאור הליקוטים, בהקדמה, מובא על מה שאמר רבינו (חיי מוהר"ן אות של"ב) שהוא נהר המטרה מכל הכתמים, זה עולה על לימוד ספרו ליקוטי מוהר"ן. ובפרט כהיום בעת מבול ממש של זוהמא וטומאה, מרגישים ממש שהלימוד הקדוש הזה מטרה מכל הטומאות, ומכל-שכן כשאומרים אחריו התפילות הַיְגוֹת בלקוטי תפילות.

(מכתב טט)

מה ששאל על גיסי ר' אברהם אנשיין שליט"א - ב"ה שהוא מדייק את בניו ובנותיו כיקירי ירושלים לשם ולתפארת, על דרך התורה והמסורה והצניעות. ובנותיו לומדות דוקא ב'בנות ירושלים' וצריכות לנסוע מקטמון לסביבות מאה שערים עבור זה.

בדרך כלל אני רואה איך שיוצאי חלציו נמשכים בטבעם לדעת רבינו הק'. שמעתי שזקנם הרה"צ ר' מאיר אנשיין זצ"ל היה עובד בדפוס ביפו, והיתה לו פרנסה בריוח [שמעתי שהיה לו שש לירות לחודש בימים ההם שהיה הון רב].

פעם ניגש אליו הרה"ק ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל בעל ביאור הליקוטים, ואמר לו כך: מאיר, נעם העקל פעקל און פאר אין ירושלים, אז נישט וועט פון דיר גארנישט בלייבן - טול חבילותיך וסע לירושלים, כי אם לא יסאר מנן מאומה. וכן עשה. למחרת נסע לירושלים והיה עני ומדוכא, ועי"ז זכה לדור ישרים ברסלבער חסידים, ולולא זאת היו לו קעט עשרות חילים וז"ל.

(מכתב רכו)

השבתי מכתב להבחור היקר... נ"י בהזדמנות נא להודיעני אם הגיע לידו. כתבתי לו שם קצת מקדושת הצדיק ר' שלמה וועקסלער ז"ע. ר' לוי יצחק אמר לי שהרה"ק ר' אברהם ב"ר נחמן ז"ע בעל ביאור הליקוטים דיבר ממנו.

(מכתב לג)

מתוך הרדוּת שאני צריך פסח צו מאכין] להכין את הפסח] - נפל בדעתי כי כמו שפסח זכר ליציאת מצרים, כן הערבי פסחים הם זכר לשיעבוד מצרים. ולא דוקא ערב פסח, אלא כמעט רוב תקופות השנה, כידוע מר' אברהם ר' נחמ"ס, שרוב העתים הם ימי ירידה (זה מרגישים רק ערליכע אידן).

(מכתב מז)

כי הנה כשיש ח"ו לאדם צער ובזיונות ומקבלם באהבה לכפרת עונות ולתיקון נפשו ורוחו ונשמתו - זוכה לתיקונים נפלאים ולסגולות יקרות. ומובא מהאר"י הק' שלקבל בזיון באהבה לכפרת עונות, זה חשוב לפני הקב"ה יותר מאלפים ורבות תעניתים וסיוגופים. והרה"צ ר' אברהם ב"ר נחמן טולטשינער אמר, שאם היו יודעים גודל

Table with 8 columns and 2 rows. Each cell contains a 'ברכת מול טוב' (Good Mitzva) and a 'להר"ח ר' יצחק' (For the sake of R. Yitzhak) prayer. The prayers are variations of the 'Mitzvat Mitzva' prayer, mentioning the author's name and the date of the prayer.